

Dialek-lès

naam:

Groep:.....

Sjoal:.....

'Sjpele mèt weurd en klanke'

Wèrksjrif veur groep 7/8 van de basissjoal in Valkeberg, Brookhem, Houthem, Vilt, Berg, Terbliet, Sub en Sjin op Geul.

Basismateriaal: ' t [Valkebergs Leesplenkske](http://www.veldeke-valkeberg.nl) (A3formaat)

Väöl succes!!

dialek-lès 1

Leze en sjriev hëbbe veer in de aafgeloupe 6 jaor op sjoal gelièrd. De meiste weurd geve dus gein probleme. Tenminste es 't Nederlandse weurd betröf. Zoa gouw es veer weurd in 't plat huère en wille sjriev, vinge veer dat bès waal lestig. Sòms ies dat ouch waal zoa meh dèks ouch neet.

>Want vööl weurd in 't plat zint gewoon 't zelfde es in 't 'Hollands' (Nederlands) Kiek mer: thee, koffie, fiets, voetbal, tent, tennis, sex, radio, programma, klapper, deur, gewoon, leuk, lekker, hamer, kamer, pan, wang, hand, vinger, braaf, bang, papier, kalender, drie, zeve-drinke-keuke, wandele-renne-zinge-lache(in 't plat zónder **n** gezag en gesjreve) , kas, wach, zach , nach, ach, ves, rech, (in 't plat zónder **t**)

Opdrach 1 : zeuk zelf nao veurbeelde, (dat ies miè werk dan 't opsjriev!).) Probeer 't mer ins. Dink b.v. aan ein bepaalde situatie zoa-es 'in de keuke' , 'op sjoal' of ' op sjtraot'. (Ièrsj 't woord veur diech (dich) zelf zègke en dan hie-ónder opsjriev .)

.....
.....
.....

>Dao besjtoon ouch weurd die in 't plat gebruik were en in 't Nederlands neet of andersj .

Doe moes good loestere nao de oetsjpraak. Es doe dat kritisch deis dan kèns doe 't waal sjriev, want dao kómme gein vraem klanke (lèttersj) in veur.

Lees mer ins: **daak, tas, oug , knoup , loch, piel, kies(kis), rink, weeg, flesj (lèt op de sj), hoës, loetsj, un, kruus, buul, beursj, meule, zeip, Lei.**

Dat zint weurd die op **'t Valkebergs Lees (laes)plenkske** sjtoon.

Nog ein paar ander veurbeelde:

ein, veer, vief, neuge, naas, erm, bein, sjtool, tuut, zijwegel
Geer zeet vreug. Iech (ich) bin weg. Dat kind ies (is) leef. Doe bies (bis) gek. Dat mein ich (ich) neet. Linda ies (is) verleeft op Thomas. De juffrouw geit veurleze oet ein book.

Opdrach 2 : Lees(laes) de veurbeelde in 't plat en zègk daobie de Nederlandse vertaling.

Opdrach 3 : Zeuk en sjrief eige veurbeelde: (Loester good bie 't kalle en dan pas sjriev.)

.....

dialek-les 2

> `t Weurt noe lestiger. Sóms kums doe weurd tege mèt klanke , die wats doe neet op sjoal gelièrd höbs um te sjrieve. Waal höbs doe die dèks huère kalle door dien mam of diene pap, opa , oma, vrundsjes of vriendinnekes.. Zelf sjprieke doe die weurd (mesjiens) ouch.

In `t plat höbbe veer miè klanke es in `t Nederlands. Die klanke were mèt de volgende lètterteikes aangegeve op `t Leesplenkske:

maon, doas, kómp, kiès, hègk, zaeg, vösj, kuèl, sjäöp.

.....

Opdrach 4 : Lees dees weurd hiebove mer ins en sjrief de Nederlandse vertaling d'r ónder.

Vraag 5 : Wat is 't versjil in sjpelling van 't dialek woord t.o.v. 't Nederlandse woord?

Opdrach 6 : Zeuk noe zelf veurbeelde van weurd mèt die typische dialekklanke . Ièrsj weer in diech (dich) zelf zègke, daonao vergelieke mèt 't veurbeeld op 't plenkske en dan opsjrieve.

Weurd mèt ein ao (maon).....

.....

Weurd mèt ein oa (doas).....

.....

Weurd mèt ein ó (kómp).....

.....

Weurd mèt in è (hègk).....

.....

Weurd mèt ein ae (zaeg).....

.....

Weurd mèt ein ö (vösj).....

.....

Weurd mèt ein uè(kuèl).....

Weurd mèt iè (kiès).....

Weurd mèt ein äö (sjäöp).....

dialek-lès 3

							
daak	tas	maon	oug	knoup	doas	book	kómp
							
loch	piel	kies - kis	kiès	rink	hègk	zaeg	weeg
							
flesj	hoes	loetsj	un	vösj	kruus	buul	kuèl
							
tuit	beursj	meule	zeip	Lei	sjäöp	Valkebergs plat	

Kiek ins good nao de tekeninge. Wae zuut ein versjil mèt 't groat plenkske?

Opdrachte:

1 Kleur dit **Valkebergs-Laesplenkske** nao 't veurbeeld, dat (in 't ech) veur diech(dich) sjteit.

2.Völ in: **de kleure** die iech (ich) gebruik höb, zint de volgende:

.....

3 Zèt eine sjtreep ónder die kleurname,die **andersj** gezag en gesjreve were es in 't Nederlands.

4 Bekiek ins alle klinkersj in de weurd op 't plenkske. Sjrief de **lang (dubbel) klinkersj** op:

.....

5 Ondersjtreep noe weer de typische lètterteikes.

6 De **korte** klinkersj oet `t Leesplenkske zint:

.....

7 Ondersjtreep de typische lètterteikes.

8 Welke weurd höbbe eine' **lange** klinker, meh were **kort** oetgesjproke ? :

.....

Dialeklès 4 woordzeuker

Opdrach:

Zeuk de meiste weurd mèt dezelfde lèttersj bie-ein!

(doe kèns tórve of gebruik ummer ein ander kleur)

“Wae vingk de meiste weurd mèt ein ao?; wae vingk de meiste weurd mèt oa?

äö?; mèt uè?; mèt iè? of mèt ae? Of mèt sj? Of mèt è; mèt ö; mèt ó; mèt zj?

Sjuur	patsj	mötsj	blötsj	poat	zjwaam	daak	
rouk	goonsdeg	gaon	aete	zölder	maot	tas	kerteer
naat	sjotel	oer	haore	sjóffel	tesj		kemme
piel	kèrk	praek	biel	sjoeffel	look	sjöp	sjtaak
moer	sjtool	loewe	naaksj	reek	raek	zjwegel	kamp
baek	sjtal	baeje	wesj	good	beek	sjnoor	moos
wief	kael	kies	sjief	sjtóm	kal		pesjtoar
mangel		sjpang	sjjèr	mesjien	broad		boch
keplaon		sjoal	sjtraof	meister	book	laok	bloat
teikene		keuning	loch	iever	vrie	gries	zjwumme
sjpaor	laeze		goaje	loetsj	nónnevot		leech
hoes	waeg	rekene	raekene	raege	klumme		sjtumbös
sjäöp	sjtraot	sjpele	moes	hónd	knien		weeg
boetse	humme		puntmötsj	druège	bóm	väöl	ies
knuipke	sjoal	baom	kiès	vaege	kere		kaere
reem	huuj	sjuus	koesj	Geul	maoge		zoum
zuime	good	fiès	doorsj	tièn	buul	poet	sjeif
nao	druime	zaeg	draod	noat	noad	meule	rink
gölle	verke	kuusj	sjtout	nièje	tesj	koo	twiè
Lei	veer	euver	kriege	paerd	flesj		haoknaold
undersjte	un		zès	baer	póp	sjtrikke	sjtriekke
beursj	zeivere	sjelle	puène	vrieje	peer		proem
ummer	Brookhem		Sjtröch	Sjin	käöre	fibberwarie	blaere
versjèt	raege	lepel	kruus	boan	neuge		mets
tiène	kroepe	laepel	meug		sjtum		sjlaope
bèd	kuèl	aovend	sjtaart		róntelum		mörge
	bruèdsje	sjuèlke	voel		sumpel		

Dus:x oa |x ao |x uè |x iè |x ae |x äö |

.....x è |x ö |x ó |x sj |x zj |

Opdrach 1: Zègk 't verkleinweurd en sjrief 't op .

Ein tas weurt teske. (a weurt: e) **sjtal:**

Val:..... bal:.....pak:.....vak:.....kwas:.....klas:.....

Ein sjaop,weurt : sjäöpke! (ao weurt : äö) **paol :**

paort:.....kaord:.....jaor:.....baom:.....aove.....

Ein book, weurt : beukske! (oo weurt: eu) **look :**

poort:.....bloom:.....voot:.....pool:.....ove.....

`t Verkleinwoord van knoup ies: knuipke! (ou weurt ui) **oug :**

vrouw:.....kous:.....touw:.....houp:.....

`t Verkleinwoord van hoes ies : huuske (oe weurt uu) **sjtroek :**

moes:.....doef:.....moel:.....proem:.....

`t Verkleinwoord van doas ies duèske! (oa weurt uè) **broad :**

koar:.....roas:.....sjoal:.....sjoat:.....

't Verkleinwoord van kómp ies kumpke (ó weurt u) **knóp:**

zón.....blóm:.....jóng:.....

't Verkleinwoord van bok ies bökske (o weurt ö) **kop:**

golf:.....wolk:.....mop:.....pot.....

.....
.....
.....
.....
.....

Lèt op: eine zaal weurt ein zaelke; ein zaeg weurt zaegske; ein kaart weurt keertsje en een keerts weurt keertske.

dialek-lès 6 meervoud

* **Opdrach 1** : Maak ins miè: Veer goon weer oet van de weurd op 't leesplenkske.

daak/daker, daag..... tas..... bal..... sjtal..... band.....
hand..... maon..... baom..... oug..... knoup.....
doas..... broad..... potload..... mezieknoat.....
book..... sjtool..... dook..... sjoon..... kómp.....
hónd....., boch..... dop..... rok..... sjtop..... pot.....
bok..... vot..... piel..... wief..... kies.....
kis..... fiès..... rink..... krink..... hègk..... (lèt op de gk),
hèk..... lès..... bèd..... zaeg..... baer.....
paer..... peerd..... paerd..... waeg..... weeg.....
weeg..... flesj..... mets..... vlek..... hoes.....
moes..... kroek..... loetsj..... koetsj..... stjoek.....
knoep/knóp..... sjtroek..... poep(póp).....
un..... humme..... ummer..... vösj..... sjtök.....
brögk..... (lèt op de gk) mögk..... rögk..... kruus.....
sjuur..... tuut..... buul..... kuul/(sjtek)..... beursj.....
meule..... sjtein..... trein..... sjäöp ies meervoud van

* **Opdrach 2** : Lees de volgende zin :

Op ein taofel in dae kraom sjtaon groate gael roaze naeve 'n roa sjroapsdoas !

* **Opdrach 3** : Drie versjillende dialek-klanke kómme hie in veur. Welke? Sjrief ze mer op :

.....
Ezelsbrögkske: Weurd ,die in 't dialek mèt ein ie were gezag en gesjreve en die in 't Nederlands ein ij- klank höbbe, were in de Nederlandse sjpelling mèt ein lang ij gesjreve! b.v. piel=pijl; pien=pijn

* **Opdrach 4** : Zeuk ander veurbeelde en sjrief ze op :

.....
.....
Wae wèt ein oetzóndering / oetzundering?

Neet ederein in Groat Valkeberg kalt 't zelfde plat. Hie en dao were dezelfde weurd versjillend oetgesjproke. De juffrouw of de meester kalt mesjiens ein bietteke andersj es doe? Welke weurd zaet zie of hae bv. andersj?

Ein paar veurbeelde van die versjille :

In Sjin op Geul en in Sjtröch zègke de luuj: d'r Huub, d'r dokter, d'r sjlechter, d'r fiets, d'r knien, d'r auto, d'r computer, enz. (**D'r** gebruke ze dan allein veur ein mannelijk zelfsjtendig naamwoord.) Vrouwe kriege veur de veurnaam : **'t**: b.v. 't Annie, 't Jeannie, 't Els. In de res van Valkeberg weurt dat neet gezag!

In 't centrum van Valkeberg zègke ze b.v.: iech, miech, diech, kies, sjrief, zuusterke, gieftig, eine knoep, bloom, versjriekkelijk, enz. terwiel in de directe omgeving kalle ze van: ich, mich, dich, kis, sjrif, zusterke, giftig, eine knóp, blóm, versjriekkelijk.

Dao zint luuj in Valkeberg die zègke paort, haof, kaore, baore enz.; terwiel andere kalle van poort, hoof, kore, bore enz..

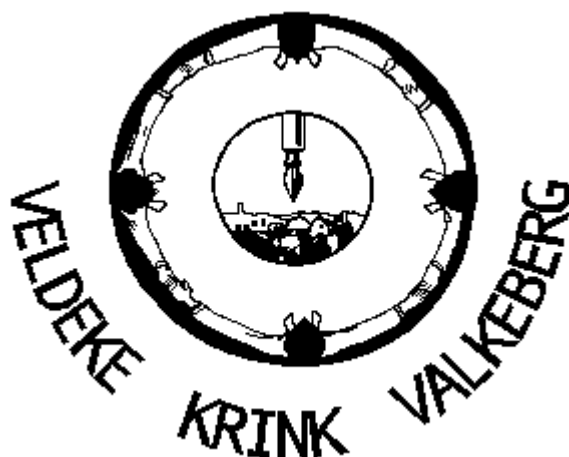
Datzelfde huèrs doe mèt laeze, raegene, zaegene, aete, Kaersjmes, baek, raekene, naeve (neve) leze, regene, zegene, ete, Keersjmes, beek, rekene enz.

Opmerkelik:

* Een **tas** in 't Nederlands is get andersj es ein **tas** in 't plat. Lègk oet.

* Ein **sjijf kies** ies in 't Mestreechs get andersj es ein **sjeif kies** in 't Valkebergs! Woarum?

Veldeke-Valkeberg ies ein vereniging, die zich bezig hèlt mèt dialek en volkscultuur.

Gank veur miè items euver 't dialek nao de website van :

www.veldeke-valkeberg.nl veur:

't virtueel leesplenkske (mèt geluid) en grammatica; dialek sjrieve dialekversjkes- leedsjes; plante- en blomename in 't plat; carnaval.

Op de Limburgse Wikipedia op internet: <http://li.wikipedia.org/wiki/Veurblaad> v vings doe 'ne hiële boel ónderwerpe door en euver Limburg en de Limburgse taal.